

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI ÖZEL LİSESİ

ULUSLARARASI BAKALORYA DİPLOMA

PROGRAMI

TÜRKÇE A DERSİ UZUN TEZİ

"Yalnızlık Sizin Size Yokuşunuzdur"

Danışman Öğretmen: Başak İNGİN

Öğrencinin Adı: İbrahim Evrin

Öğrencinin Soyadı: YAKUPOĞLU

Diploma Numarası: 001129-0092

Sözcük Sayısı:4000

Araştırma sorusu: Hasan Ali Toptaş'ın "Yalnızlıklar" adlı şiirsel metninde "yalnızlık, yabancılaşma, ötekileşme ve kendini keşfetme" olguları "Bireyi yalnızlığa sürükleyen etkenler ve bu etkenlerin sonuçları" bağlamında nasıl ele alınmıştır?

ÖZ (ABSTRACT)

Uluslararası Bakalorya Diploma Programı, Türkçe A dersi kapsamında hazırlanan bu tez çalışmasında, Hasan Ali Toptaş' ın “**Yalnızlıklar**” adlı yapıtında “*yabancılaşıma, ötekileşme ve kendini keşfetme*” olgularının bireyin yaşam algısını nasıl etkilediği, bireyin kişiliğini nasıl şekillendirdiği ve onu nasıl bir yalnızlık biçimine sürüklediği incelenmiştir. Çalışmada birincil kaynak olarak kullanılan ve yapıtın yazarı tarafından “*şiiysel metin*” olarak adlandırılan bu yapıt üzerinde belirlenen araştırma sorusu bağlamında bir tez çalışmasına rastlanmaması ve yapıtın alışlagelmiş edebî türlerin dışında bir biçimle kurgulanması bu tez çalışmasının niçin belirlendiğini açıklamaktadır. Araştırma sorusu kapsamında, bu çalışmada, bireyi yalnızlığa iten etkenler, yalnızlık olgusunun bireyin kişilik gelişimi, değişen yaşam algısı ve çevresi ile olan iletişimi bağlamında değerlendirilmiştir. Tezin giriş bölümünde bir toplum içinde yer alan bireyin bu yapılanma içindeki yerinden ve bireyin yalnızlaşma sürecinden söz edilmiştir. Gelişme bölümünde ise bireyi yalnızlaştıran, ötekileştiren ve bireyin kendini gerçekleştirmesine neden olan etkenler belirlenmiş ve bu etkenlerin kişinin yalnızlığı üzerindeki etkileri şiiir kişinin çocukluğundan bu yana "yalnızlık" olgusuyla geçirdiği hikâyesi aşama aşama incelenerek ele alınmış, kişiyi yalnızlığa sürükleyen aile ve toplum yapısı gibi olgular irdelenmiştir. Bunların ardından ise şiiir kişinin yaşam sürecinde edindiği "*yalnızlık*" algısının kişiye olan katkıları değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde ise şiiir kişinin yalnızlık haline bütüncül bir bakış açısıyla yaklaşarak "*yalnızlık*" hali içinde şekillenen bir yaşam algısı edinmiş olan şiiir kişinin geçirdiği bu yaşam tecrübesi ve algısı değerlendirilmiştir. Yapıttan alıntılarla desteklenen bu tez çalışmasında bireyin yalnızlığını ortaya çıkaran etkenler, aile, geleneksel toplum yapısı, yakın çevredeki figürler ve yaşanılan uzamlar ışığında değerlendirilmiş ve şiiir kişinin yaşadığı kişilik gelişimi üzerinden araştırma sorusu bir sonuca bağlanmıştır. Çalışmada ikincil kaynaklara yer verilmemiştir.

Sözcük Sayısı: 254

1. GİRİŞ.....	4
2. BİREYİ YALNIZLIĞA SÜRÜKLEYEN ETKENLER.....	5
2.1. Ailenin, Yakın Çevrenin ve Geleneksel Yaşamın Birey Üzerindeki Etkisi...5	
2.1.1. Baba Figürünün Etkisi.....	6
2.1.2. Nine Figürünün Etkisi.....	8
2.1.3. Yakın Çevrenin, Taşra Hayatı ve Geleneksel Yaşam Biçiminin Birey Üzerindeki Etkileri.....	9
2.2. Şiddet ve Savaş Olgularının Bireye Etkisi.....	11
2.3. Ölüm Olgusunun Birey Üzerindeki Etkisi.....	13
2.4. Kadın Erkek İlişkilerinin Birey Üzerindeki Etkisi.....	15
3. BİREYİN YALNIZLIĞININ YARATTIĞI SONUÇLAR.....	17
3.1. Yalnızlığın Birey Üzerindeki Olumlu Etkileri.....	17
3.1.1. Bireyin Kendini Keşfetmesi.....	17
3.1.2. Baba Olma Arzusu.....	18
3.2. Yalnızlığın Birey Üzerindeki Olumsuz Etkileri.....	19
3.2.1. Topluma Yabancılaşma ve Ötekileşme.....	19
3.2.2. Kadın Erkek İlişkilerindeki Başarısızlık.....	20
4. SONUÇ.....	21
5. KAYNAKÇA.....	22

Araştırma sorusu: Hasan Ali Toptaş'ın “**Yalnızlıklar**” adlı şiirsel metninde “*yalnızlık, yabancılaşma, ötekileşme ve kendini keşfetme*” olguları “*Bireyi yalnızlığa sürükleyen etkenler ve bu etkenlerin sonuçları*” bağlamında nasıl ele alınmıştır?

1. GİRİŞ

İnsan, sosyal bir varlık olmasından dolayı çevresiyle etkileşim içerisinde yaşamakta, yaşam süresince gerçekleştirdiği gözlemlerle, yaşam algısını, dolayısıyla kişiliğini yönlendirmektedir. Bireyin kişilik gelişiminin sosyal yaşamdaki kimi eksikliklerden, içinde yer alınan uzam ve sosyal, kültürel yapılanmanın etkilerine bağlı olarak şekillenmesi, bireyin sosyal yaşam içindeki konumu belirleyeceği gibi kişinin kendini gerçekleştirme sürecinde de etkilidir. Bu noktada kendine toplumda bir yer edinmeye çalışan sosyal yaşamında eksikler bulunan, uzam ile kültürel yapının olumsuz etkilerini üzerinde taşıyan bireyin yalnızlığa sürüklenebileceği görülmüştür. Bu yalnızlık halinin zaman zaman bireyi kaçışa sürüklediği zaman zamansa var oluşunu bu durum odağında yaratmaya çalıştığı görülür.

Hasan Ali Toptaş'ın “**Yalnızlıklar**” adlı şiirsel metninde, toplumsal yapılanmanın gerçeklikleriyle çocuk yaşlarda tanışan, içinde yer aldığı uzamın ve kültürel yapılanmanın etkileriyle bu yıllarda tanışan, bu gerçekliklerle yaşayan, çocukluktan yetişkinlik dönemlerine kadar geçen sürede farklı yapılanmaların içinde yer alarak başka başka gerçekliklerle karşılaşan şiir kişinin, yaşam boyu içinde yer aldığı “*yalnızlık*” hali ve bu yalnızlığa sığınışı ele alınmıştır.

Şiir kişinin, içinde bulunduğu bu durum, çalışmamızda neden ve sonuçları bağlamında değerlendirilirken bireyin “*aile, ölüm, savaş ve cinsellik*” gibi yaşam duraklarından nasıl etkilendiği, kişiliğini bu duraklara uygun veya karşıt biçimde nasıl geliştirdiği, bu olguların temelinde büyütülen “*yalnızlık*” algısının bireyin yaşamına ne derece etki ettiği irdelenmiştir. Yapıtta “*Yalnızlık, yabancılaşma, ötekileşme ve kendini keşfetme*” olguları, bireyi yalnızlığa

sürükleyen etkenler ve bunların yarattığı sonuçlar bağlamında yansıtılmış, birey “*yalnızlık*”la bir ele alınmıştır. Şiir kişi, çevresiyle olan etkileşimi ve edindiği tecrübelerle, yaşamın içindeki “*yalnızlık*”ı keşfetmiş, yaşam algısını “*yalnızlık*” çerçevesinde şekillendirmiştir. Bu yansıtma biçimi çalışmanın amacını ortaya koymakla birlikte tezin nasıl aşamalandırıldığını da göstermektedir.

Çalışmanın amacı, şiir kişinin yalnızlığa sürükleniş ve yalnızlıkla birlikte yaşamı öğreniş biçimini incelemek, bireyin var oluş çabasını irdelemek, “*yalnızlık, yabancılaşma, ötekileşme ve kendini keşfetme*” olgularının bireyin yalnızlığında nasıl bir yeri olduğunu değerlendirebilmektir.

2. BİREYİ YALNIZLIĞA SÜRÜKLEYEN ETKENLER

Hasan Ali Toptaş’ın “**Yalnızlıklar**” adlı yapıtının şiir kişisi olarak adlandırabileceğimiz odak figürü, yapıt boyunca çocukluğundan itibaren içine düştüğü ve tüm ömrü boyunca onun kişiliğinin parçası olan “*yalnızlık*” halini anlatmıştır. Şiir kişisini yalnız kılan, onu topluma yabancı ve “*öteki*” haline getiren birtakım etkenler vardır. Şiir kişinin aile yaşamı, sosyal ilişkiler, kişinin bireysel ve toplumsal yaşantıları onun yalnızlığını oluşturan temel etkenlerdir.

2.1. Ailenin, Yakın Çevrenin ve Geleneksel Yaşamın Birey Üzerindeki Etkisi

Hasan Ali Toptaş’ın “**Yalnızlıklar**” adlı yapıtında şiir kişinin yaşamı üzerinden, çoğunlukla somut bir olgu gibi anlatılan “*yalnızlık*” halinin oluşumunda bireyin içinde yer aldığı en küçük toplumsal yapılanma olan ailenin, yakın çevrenin ve içinde bulunulan toplumsal yapının büyük etkisi vardır. Şiir kişisi “*yalnızlık*” olgusunu çocukluk yıllarından yetişkinlik sürecine dek metnin anlatı zamanını kendi yaşam öyküsüyle eş zamanlı tutarak, kendisiyle her zaman birlikte olan somut bir varlık gibi ele almış, yalnızlık halinin hangi etkenlerle ortaya çıktığını aktarmıştır.

Şiir kişinin yalnızlığı küçüklüğünden itibaren ailesinin, yakın çevresinin etkisi altında şekillenmiştir. Çocukluk yılları aynı zamanda kişinin iç dünyasının da şekillendiği, onun yaşam duruşunun örüldüğü zamanlardır. Şiir kişisi "*yalnızlık*" haliyle kişiliğinin belirlendiği bu yıllarda tanışır, bu belirgin etkilenme onun yaşam boyunca yalnızlıkla baş başa kalacağını, yalnızlığı somut bir varlık gibi yanında taşıyacağını belirleyicisi olacaktır.

Şiir kişinin yalnızlık halinin öncelikle aile içinde, baba ve nine figürü etkisi altında, sonraki zamanlardaysa yakın çevrenin, komşuların ve bu çevreyi oluşturan taşra yaşamının etkisiyle oluştuğu söylenebilir. Bu yıllar ve sözü edilen kişiler şiir kişinin içinde bulunduğu yalnızlık halini şekillendirmekte kişinin yaşam algısını, dünya görüşünü belirlemektedir.

2.1.1 Baba Figürünün Etkisi

İnsan hayatında sayılı rol modellerden biri olan "*baba*" figürü, bireyin kişiliğinin, yaşama bakışının oluşumunda büyük önem taşımakta, bu figürü kendine rol model olarak belirleyen birey için manevî bir değer olarak özel ve önemli görülmektedir.

"**Yalnızlıklar**" adlı yapıtın odak figürü, çocukluğunda babasıyla fazla zaman geçirememiş bu yüzden de babasıyla olan ilişkisini, babalık olgusuna dair düşüncelerini çoğunlukla eksiklik ve sitem duygularıyla birlikte aktarmıştır. Şiir kişisi her ne kadar çocukluğunda baba figürünün etkisinden, yakınlığından uzak kalsa da baba figürünün bir çocuk için ne derece önemli olduğunu, babasına duyduğu özlem dolu hayranlığını sık sık dile getirir. Şiir kişisi onu yalnızlığa sürükleyen en önemli etkenlerin başında babasıyla arasındaki uzaklığı gösterir. Onu yalnızlaştıran babadan ayrı ve uzak olma halidir.

"Yalnızlık bir boşluktur içimizde;/ sisli yamaçlarında babalarımızın/ dev gölgesi dolaşır."

(**Toptaş, 35**) dizelerinde babasının yalnızlığının bir parçası olduğunu belirten şiir kişisi, "*dev gölge*" betimlemesiyle babasının kendisinin yaşamında hem bir gölge kadar etkisiz ve silik olduğunu hem de bu uzaklığa rağmen baba figürünün özünde yer alan güç ve güven duygusuyla

birlikte yaşamında destek olarak görüldüğünü vurgulamaktadır: "*Babalar, alınlarımıza yazılmış yalnızlıklardır.*" (Toptaş, 35) dizesinde şiir kişisi baba figürünün eksikliğinin kendisini ne derece yalnızlaştırdığını aktarır. Bu yalnızlaşmaya rağmen babanın gölgesi dahi şiir kişisine güç vermekte, "*alinyazısı*" olarak onun tüm yaşamında etkisini göstermektedir.

Şiir kişisi ilerleyen dizelerde baba figürü üzerine yaptığı değerlendirmelerde kendince önemli gördüğü bir gerçekliği ortaya koyar. "*kimi zaman dayanamayıp kusarlar/ bizi hızla,/ kimi zaman silerler görüntümüzü/ kızları olmamış bir kızla/ ve dönüp dolaşıp baba kelimesinde yaşarlar./ Bu kelime biricik evleridir onların*" (Toptaş,36) diyen şiir kişisi, aslında babaların da en az çocuklarının kendine duydukları kadar evlatlarına ihtiyaç duymakta, "*babalık*" halinin hem evlat hem de baba için nasıl bir "*sığınak*" haline geldiğini göstermektedir. Bu anlatıda babanın varlığı evlat için ne kadar önemli bir dayanaksa babanın yokluğu da aynı derecede bireyi yalnızlaştıran bir etkidir. Bununla birlikte babalar için de "*baba olma hali*" babaların kendilerine yarattıkları, var olma sebebi olarak gördükleri önemli bir yaşamsal deneyimdir. Baba olma hali, erkeğin "*biricik evi*", sığınma noktasıdır.

Şiir kişisi baba figürünün kendi yaşamındaki etkisine, yalnızlığında ne derece önemli bir etken olduğuna değinmekle birlikte babalık olgusuna gerçekçi bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Baba figürünü kahramanlaştırmaktansa onu tanımaya çalışan, zaman zaman eleştiren, hakkında bazı yargılar ileri süren gözlemci bir konumda olan odak figür aslında babasıyla, onu kahramanı yapacak anılar paylaşmadığının da ipuçlarını vermektedir. "*Babalar ki bizim tamamladığımızdır;/ döverlerse,/ yalnızca kendilerini döverler.*"(Toptaş, 37) dizelerinde de görüldüğü gibi odak figürün hayatında önemli bir yeri olan baba figürü kendi babası tarafından tamamlanamamış ve bu eksiklik şiir kişisi tarafından yaşam boyunca telafi edilmeye çalışılmıştır. Şiir kişisi kendi yaşamındaki "*baba*" eksikliğini "*babalar*" diye genelleyerek bu sorunsalın her baba oğul arasında gerçekleştiğinden bahsetmiş ve babaların aslında evlatlarının içlerinde yarattığı "*baba*" imgesiyle tamamlandığını ifade etmiştir. Bu noktada baba figürünün

şiiir kişisinin hayatındaki uzun süreli yokluğunun kişi üzerinde yarattığı yalnızlık dikkat çekmektedir: "*Babalar ki yalnızlığın en uzun tarihidir/ içlerinden gelip geçtiğimiz.*"(Toptaş, 39).

Görüldüğü gibi şiiir kişisinin yalnızlığında baba figürü son derece etkilidir. Şiiir kişisinin babasına olan uzaklığı, baba- oğul ilişkisinin tam olarak yaşanmamışlığı gibi etkenler onu yalnızlığa sürüklemiş, yaşam boyu arayacağı bir "*baba*" imgesi yaratmıştır.

2.1.2. Nine Figürünün Etkisi

Yapıtta yalnızlığa dair yapılan genel bir açıklamadan sonra şiiir kişisinin hayatıyla ve çocukluk yıllarıyla ilgili olan ilk bölümde, okur odak figürün ninesiyle tanışır. Odak figür çocukluk yıllarında baba figüründen yoksun kalmasının sonucunda ninesi ile yakınlaşmış böylelikle nine, şiiir kişisi için sığınılacak bir kale haline gelerek şiiir kişisinin yaşamında çok önemli bir konuma gelmiştir. Babasının yokluğundan doğan yalnızlığını ninesiyle geçirdiği zamanla telafi eden şiiir kişisi "*yalnızlık*" olgusuyla ninesiyle geçirdiği bu zamanlarda kendisine anlatılan hikâyelerde tanışır.

Aile faktörünün şiiir kişisinin kişilik gelişimi sürecinde büyük etkisinin görüldüğü yapıtta, şiiir kişisi yaşama dair birçok kavramı ve olguyu ninesinin kendisine anlattığı hikâyelerle tanır. Başka bir deyişle şiiir kişisinin yaşama ve bu yaşamdaki en belirgin değer olan "*yalnızlık*"a dair ilk ayrıntılar ninesinin dilinde şekillenen öykülerde ortaya çıkmakta ve şiiir kişisi yaşamı ve yalnızlığı bu öykülerden öğrenmektedir. "*Ben ninemi yalnızlık sanmıştım her keresinde.*" (Toptaş, 12) diyen şiiir kişisi ninenin anlattığı her öyküden yalnızlık hali ile ilgili bir çıkarımda bulunur; çünkü ninenin her öyküsü çeşit çeşit yalnızlıkla örülüdür.

Nine, şiiir kişisine asker kaçaklarından, eşkıyalardan, silah seslerinden ve dağ taş müfrezelerden söz etmekle şiiir kişisini yalnızlık ve kaçış hali ile küçük yaşlarında tanıştırmaktadır: "... *ya da*

ninemın bir çift zeytin çekirdeğine/ benzeyen gözlerinden asker kaçakları fırlardı birden."

(Toptaş, 12).

Baba figürünün yokluğunu ninesinin varlığıyla doldurmaya çalışan şiir kişisi, hayat hakkındaki ilk izlenimlerini ve tecrübelerini ninesinin anlattığı hikâyelerin içinde bulur. Bu da şiir kişisinin çocukluk yıllarında sadece baba yokluğundan kaynaklanan değil ninesinin onun etrafında “söz” ile kurduğu bir dünyadan da yola çıkılarak oluşturulan “yalnızlık” la tanışmasına neden olmuştur.

2.1.3. Yakın Çevre, Taşra Hayatı ve Geleneksel Yaşamın Birey Üzerindeki Etkisi

Yaşamındaki birçok olay ve durumdan, anılardan beslenerek bir kimlik oluşturmaya çalışan ve birey olma sürecini bu etkilerle şekillendiren şiir kişisinin sahip olduğu yakın çevreyi oluşturan komşuları, şiir kişisinin içinde yer aldığı taşra hayatı ve geleneksel yaşamın kuralları onu bu süreçte etkisi altına alan ve kişinin yalnızlığıyla birlikte bu olgu hakkındaki düşüncelerine yön veren önemli ve birbirine bağlı dış etkenlerdir.

Yakın çevreyi oluşturan Asiye ve Kevser adlı kadınlar, şiir kişisinin yakın çevresinde yer alan, gözlemediği kişilerdir. Asiye ve Kevser onun çocukluk yıllarına ait önemli görüntüler olmakla birlikte bu kadınların yalnızlığı, toplumdaki dışlanmışlıkları ve bir anlamda geleneksel yapı içinde “öteki” olma halleri şiir kişisini “yalnızlık” olgusunun başka bir boyutu ile karşılaştırmaktadır. Başka bir deyişle sözü edilen kadınlar şiir kişisini kendi yalnızlıklarıyla etkilemektedirler:

*"Sözgelimi, Asiye adında/zavallı bir gelenek geliyordu evimize,/alnında
dağ sıraları vardı, gülmezdi,/susunca her şey vınlardı/ve ben ondan yayılan*

sessizliğin bir şeyleri /matkap gibi oyduğunu düşünürdüm/ve Asiye'nin yüzü

kırış kırış kış, hem de biraz duldu." (Toptaş, 45).

Kadınların şiir kişisi üzerindeki etkilerinin tek boyutu onların çevrelerine yaydığı yalnızlık hali değildir. Şiir kişisi, bu kadınların "öteki" olma halleri ile aynı zamanda geleneksel yapının insanı ne derece yalnızlaştırabileceğini ortaya koyarak bu yapının yaptırımı dayalı gücünü de eleştirmektedir. Sözü edilen kadınların yalnızlıkla bir anlamda cezalandırılmalarının nedeni geleneksel yapının kurallarının dışında yer almalarıdır.

Gelenekleri, yakın çevresinden edindiği gözlemler doğrultusunda inceleyen ve değerlendiren şiir kişisi bir dul olan Asiye'nin hayatının renksizliğini ve cansızlığını geleneksel yaşamın yaptırımı dayalı özüne bağlar. Geleneksel yaşamı Asiye'yi bir dul olarak ötekiliğe ve bununla birlikte yalnızlığa sürüklemiştir. Bu çıkarım şiir kişisini geleneksel yapı ve yalnızlık arasında bir bağ kurmaya yöneltecektir.

Alışkanlıklar ve tekrarlardan oluşan geleneklerin monotonluğuna dikkat çeken odak figür "*ak sakallı törelerin*" (Toptaş, 46) hâkim olduğu bu düzeni eleştirmektedir. Yaptığı bu çıkarımlardan sonra kendisinin bu monoton düzene aykırı durup "*kendini kendine doğru*" kovalamaya çalıştığını söyleyen şiir kişisinin bu geleneksel yapılanmadan ve "*ak sakallı törelerden*" kaçmaya çalıştığı "*Ben kendimi kendime doğru kovalıyordum/ o sırada (onlar beni kovalamasın)./ Oysa peşimdeydiler/ (yani alın yazılarının ortasında); babamın domatesi ısıışı peşimdeydi./ dayımın tesbih sallayışı*" (Toptaş, 47) dizelerinden de anlaşılmaktadır.

Şiir kişisinin çocukluk yıllarının geçtiği Denizli'nin Baklan ilçesi sahip olduğu geleneksel yapı itibari ile şiir kişisini etkileyen taşra yaşamının yapıttaki yansımasıdır. Taşra yaşamındaki

sakinlik ve geleneksel yapının bu uzamdaki güçlü etkileri şiir kişisini bu uzama bir anlamda hapsetmekte ve uzamın monotonluğu ve hareketsizliği kişiyi kendisinin de belirttiği gibi kendi içine bir yolculuğa yönlendirmekte ve kişi bu iç dünyasında yalnızlaşmaktadır: "*Yalnızlık biraz da aklın, törelerin ve geleneklerin ve yasalarla alışkanlıkların bizi kuşattığı yerd.*"(Toptaş, 48).

Yapılan bu değerlendirmelerin ışığında yakın çevrenin somut olarak etkilediği şiir kişisi üzerinde aslında taşra yaşamının ve geleneksel yapılanmanın katı kurallarının etkili olduğunu söylemek yanlış olmaz. Geleneksel yapının öngördüğü düzenin bir biçimde dışında yer alan bireyi sistem "öteki" haline getirmekte ve böylelikle yalnızlaştırmaktadır. Bu etkiyi gören şiir kişisi de zamanla geleneksel yapının katı etkisini olumsuzlayarak kendi içine kapanacak, yalnızlaşacak ve "*kendi kendine doğru*" bir yolculukta var olmaya çalışacaktır.

2.2. Şiddet ve Savaş Olgularının Bireye Etkisi

Şiir kişisinin içinde yer aldığı toplumsal ve siyasi yapılanmada karşılaştığı şiddet ve savaş olguları bireyi sistemlerin işleyişini sorgulamaya ve sonrasında kendi içine kapanmaya, yalnızlığa sürüklemiştir.

Şiir kişisi silahın insanca iletişimi engelleyen, insanî ilişkileri soğutan, sadece fiziki değil sosyal tahribata da neden olan, yaşamı yok eden aletler olarak görür. Silah, insanı insanca yaşamdan uzaklaştıran, insanları saçtıkları şiddet, öfke ve düşmanlıklarla insansız ve iletişimsiz bırakarak yalnızlığa sürükler: "*Silahlar ki, her biri bin yalnızlıktır ve düşmandırlar dilin.*"(Toptaş, 21).

Şiir kişisi savaş olgusu ile ilgili fikirlerini ve savaş karşıtı olan dünya görüşünü eleştirel bir bakış açısı ile aktarır. Şiddet, savaş ve bu olguların temsilcisi olan silahlar, insanı

yalnızlaştırmakla birlikte, *"Silahlarla büyür yalnızlık."*(**Toptaş, 21**), şiir kişisine göre tıpkı *"çılgınlıklar veya tartışmalar"* gibi aynı zamanda tepki niteliği de taşıyan sembollerdir. Şiir kişisi silahların, toplumların çeşitli olay ve durumlara gösterdiği tepki olduğunu öne sürmektedir: *"... her namludan bir toplum bakar dışarıya"* (**Toptaş, 23**).

Şiir kişisi, *"Bir tankın duruşuyla büyür yalnızlık, bir namlunun bakışıyla büyür"* (**Toptaş, 23**) diyerek savaş gerçeğinin birey ve toplumları yalnızlaştırdığını ve bununla birlikte gelen tüm olumsuzlukları dile getirmektedir.

Silahın işaret ettiği savaş ve düşmanlık olgularının, öfke ve şiddetin insanı yalnızlığa iten önemli etkenler olduğunu dile getiren şiir kişisi, aslında kendi yalnızlığındaki neden ve etkileri ortaya koymakla birlikte tüm insanlık için de bir çıkarımda bulunmuş olur. Savaş ve silah yalnız şiir kişisini değil tüm insanları yalnızlaştırmakta ve olumsuz etkilemektedir. Silahların insanların bir çeşit tepkisi olduğunu savunan şiir kişisi, bu tepkinin onları nasıl yalnızlaştırdığını ve birbirlerine karşı insanların nasıl duyarsızlaştırdıklarını şu dizelerde dile getirmektedir: *"... Silahlarla büyür yalnızlık;/bilip bilmediğimiz/görüp görmediğiniz silahlarla./Her silah kördür çünkü,/baktığı yeri vursa da,/her silah sağırdır."*(**Toptaş, 24**).

Şiir kişisi silahların *"kör ve sağır"* olduğunu söyleyerek silahın ve bununla birlikte şiddet ve savaş gerçeğinin insanları bir çıkmaza sürüklediğini ve dış dünyadan ayrı kıldığını, insanı *"kör ve sağır"* ettiğini, yani insanları yalnızlaştırdığını dile getirmek istemiştir.

Şiir kişisi, insanları yalnızlıkları ve acizlikleriyle baş başa bırakan ve bu yalnızlık arttıkça insanlığın aksine daha da güçlenen silahların bu yüzden hep insandan önce davrandığını ve

insanı her sabah yeniden esir aldığını dile getirmekte ve savaş ve şiddet gerçekliğinin bu boyutunu eleştirmektedir.

Şiir kişisi silah ve savaş gerçekliğinin gerek kendi ve gerekse tüm insanlık üzerinde yalnızlaştırıcı bir etkisi olduğunu dile getirmekle birlikte bu düşüncenin anlatıldığı dizelerde savaş karşıtı dünya görüşünü de dile getirmektedir.

2.3. Ölüm Olgusunun Birey Üzerindeki Etkisi

Yapıtta şiir kişinin benliğini ve yaşayışını etkileyen, onu yalnızlaştıran bir başka faktör de “ölüm” olgusudur. Ölümü her insanın tamamlaması gereken hayat döngüsünde bir basamak olarak tanımlayan şiir kişisi, bu olgunun yaşamın bir kanıtı, göstergesi olduğunu *"Her ölü ölümünü kanıtlar; yani yaşadığını ve biz durup dinlenmeden ölümlere ekleniriz, kurtuluş yoktur."* (Toptaş, 53) dizeleriyle öne sürmüştür. Hayat döngüsünün insana ölümü ve yaşamı birlikte sunduğunu belirten şiir kişisi bir insan için kaçınılmaz olan ölümün bir yok oluş olduğunu reddetmiş, insanların ölümle karşılaşa karşılaşa aslında “biriktiği”ni dile getirmiş, ölüm insanı ne kadar yalnızlaştırır da onun, insanın farkındalığının artması noktasında bir kazanç olarak gördüğünü belirtmiştir.

Ölümle yaşamdan ayrılan insanların geride bıraktıklarının yanında birlikte olduklarından aldıklarıyla bir çeşit döngünün varlığına değinen şiir kişisi anların ve anların ölenlerle birlikte birikmesiyle insanın yalnızlaşmasına ve eksilmesine de dikkat çekmiştir: *"Onlar ki, bir yanlarını bırakırken bize, bir yanımızı götürmüşlerdir."* (Toptaş, 53). Bunun yanı sıra ölülerin geride bıraktığı anlarda yaşamaya devam ettiklerini belirten şiir kişisi fiziksel varlığın yok oluşunun manevi varlığı etkileyemeyeceğini düşünmektedir. Bu nedenle yaşayanların ölenlerin

varlığından hiçbir zaman kurtulamayacaklarını ifade etmektedir: *"Bu yüzden alışverişimiz hiç eksilmez onlarla"*(**Toptaş, 54**).

Ölüm ile yaşamın paralelliğine değinen şiir kişisi, ölümün insanın yalnızlığını ortaya çıkaran, yokluğun içinde insana var olmayı öğreten, yaşamdan ayrı düşünülemez bir hayat gerçeği olduğunu belirtmiştir. *"Dedikleridir dediklerimizin birazı,/ birazı onlara diyeceklerimiz/ Hiç kuşkusuz, dünya ölümlerle ağırdır;/ ve yeryüzü onlarla kalabalık"*(**Toptaş,54**). Bireyin yalnızlığına bu dizelerle dikkat çeken şiir kişisi, yokluğun birey üzerindeki etkisini bu yolla dile getirmiştir.

Şiir kişisi insanın yaşama bağlılığı ve bundan dolayı taşıdığı kibir hali ile ölüm gerçeği arasındaki çatışmayı şu dizelerle aktarmıştır:

"ay ışığında canlı canlı parlayan bir saltanat/kurmuşuzdur mermerden;/taşına yaldızlı harfler döşemişizdir ince ince, /ardından çiçek konvoyları yürümüştür/renkleri tekrarlayarak,/ ardından gül şerbetleri, ilahiler,/sonra cennet yeşili hüznünlerin çekip çevirdiği törenler./ Üstelik ölümü biraz daha gerçek kılmak için /gazetelere ilan vermişizdir."(**Toptaş, 55**).

Şiir kişisi *"Çünkü, ölümler işitildiği an gerçekleşir ve işitilen kadardır"* (**Toptaş, 56**) diyerek ölümle yaşam arasındaki ince çizgiyi belirtmiş ve insanın gerçeklik algısına da bir gönderme yapmıştır. Bölümün sonunda yine ölüm yaşam zıtlığını kullanarak bireyin yalnızlığına değinen şiir kişisi *"Ölümlerin dönüp dolaşıp bizde yaşamasıdır yalnızlık."*(**Toptaş, 56**) diyerek yokluğun varlık üzerindeki etkisini göstermiş, insanın ölümle olan yakınlığını gözler önüne sermiştir.

2.4. Kadın Erkek İlişkilerinin Birey Üzerindeki Etkisi

Yapıtta şiir kişinin "*kadın erkek ilişkileri*"ni bireyin yalnızlığını ortaya çıkaran, toplum baskısı ve kalıpları doğrultusunda gelişmek zorunda bırakılan, küçüklükten beri bastırılmaya çalışılan bir olgu olarak işlediği görülmektedir. Baskılanmaya çalışılan bu ilişki biçiminin insanı kendisine yani kendi yalnızlığına ittiğini söyleyen şiir kişisi "*Ben sensizliği yalnızlık sanmıştım her keresinde./ (Yalnızlık bende birçok bensizlikti oysa;/ ya da bende birçok ben.*" (Toptaş,57) diyerek karşı cinsin yokluğunun bireyi kendi dünyasına ittiğine değinen şiir kişisi bu yalnızlığın insanı kendine doğru bir keşfe yönelttiğini belirtmiştir. Sevgilinin yokluğunun yanı sıra geleneksel toplum yapısında hapsedilmiş ve belirli tabulara sıkıştırılmış olan "*kadın erkek ilişkileri*" nin bireyi kendine yönlendiren bir başka neden olduğunu söyleyen şiir kişisi gençliğinden beri, insanın en doğal dürtülerinden olan cinsel arzularını, bu tabuların ardında, yalnızlığının eşliğinde yaşama zorunluluğundan bahsetmiştir:

"İçimizden ne geçiyorsa külliye günah/derlerdi o vakitler,/tenimiz yeşillendikçe her ayvada bir diş bırakırdık/fitre yerine./Çatısından zülfikar zülfikar buzlar sarkardı/ kara kışın,/bütün yollar kapanırdı da /Baklan bir Ege masalında yiterdi;/ /ve biz kendimizi tatmak için/kendimizden başka yol bulamazdık."(Toptaş, 58).

Baklan uzamının içinde kendi yalnızlığına hapsedilmiş şiir kişisi, arzularına ulaşabilmek için kendinden başkasına ulaşamaması sonucu, kendini kendiyile tanımasının zorunluluğundan dem vurmuştur. Muhafazakâr yapı içerisinde cinselliğin ötelenişi ve şiir kişinin cinselliği olması gerektiği gibi değil de kendi varlığında bulmaya çalışması, bir anlamda kendine kaçıışı şu dizelerle aktarılmıştır:

" Örimcek ağlarının, kahırların, / diş ve düş gıcirtılarının/ ve eşek
anırmalarının arasında bize düşen,/ bir üzüm tanesinin gölgesinde kendimizi/
kim bilir kaç el bir gül gibi patlatmaktı/ -ki, patlardık göl göl;/avuçlarımıza
taşardık/tenimizdeki yangınları sürükleyerek" (Toptaş, 59).

İnsanın arzularını baskılayarak içine öteleyişini ve bu ötelenişin bireyi sonrasında sürüklediği dış dünya ve bu dünyada kendi yalnızlıklarına, başka insanların veya bedenlerin yalnızlıklarını katışlarını aktaran şiir kişisi, bu baskılamamanın insanı kapalı kapılar arkasına "şehvet komisyoncuları"(Toptaş, 60)'nın eline bırakışını da dile getirmiştir. Farklı bedenlerin içinde farklı yalnızlıkları ve sınırları keşfetmeye çalışan şiir kişinin, insanın, arzularının ve cinselliğinin çıplaklıkta bulunduğu son noktayı keşfetmesinin anlatıldığı aşağıdaki dizelerde çıplaklığın bireyi ne derece sınırladığı ve onu nasıl yalnızlaştırdığı anlatılmıştır: "ve gidilse gidilse ancak evine dek gidilirdi insanın,/odasına, yatağına ve tenine dek gidilirdi/ki, ötesi yoktu,/ötesi yorgunluktu, terdi./Yani o şaşırıp kaldığımız yaratık,/çıplaklığının sınırında biterdi."(Toptaş, 62).

Görüldüğü gibi şiir kişinin yalnızlaşmasında toplumsal tabular altında bireyi kendine yönelten bir cinsellik anlayışı yer almaktadır. Yaşanamayan bu cinsellik kişinin yalnız cinsellekle tanıştığı ilk zamanlarında değil sonrasında da kişiyi yalnızlığa sürükleyecek, kişi bu yoksunluk içinde eksik, yalnız var olmaya çalışacaktır.

3- BİREYİN YALNIZLIĞININ YARATTIĞI SONUÇLAR

"Yalnızlıklar" yapıtında kesif bir yalnızlık hali içinde olduğunu sebepleri ile okura aktaran şiir kişisi, yalnızlığın bazı olumlu ve olumsuz sonuçlarını dile getirerek "yalnızlık"ın kendisi için

tam bir “*var olma*” hali olduğunun da altını çizmiştir. Yalnızlığın şiir kişisi üzerindeki sonuçlarını bu bağlamda “*olumlu ve olumsuz etkiler*” olmak üzere iki başlık altında incelemek mümkündür.

3.1. Yalnızlığın Birey Üzerindeki Olumlu Etkileri

Yapıtta kendi çocukluğu üzerinden toplumsal bir olgu olan yalnızlık sorunsalını, bu sorunsalın birey üzerindeki etkilerini değerlendiren şiir kişisi, bu olgunun insandaki kişilik oluşumuna dair olumlu etkilerini de gözler önüne sermiştir. Yalnızlığı, her insanın birey olma sancısı içerisinde geçmesi gereken bir süreç olarak tanımlayan şiir kişisi, hayatı yalnızlığın eşliğinde geçeceği bir “*yokuş*” a benzetmiştir. Yokuşu geçerken bireyin kat ettiği aşamalarını, birikimlerini kendi yolculuğu üzerinden inceleyen şiir kişisi, kullandığı “*biz*” ve “*onlar*” gibi çoğul kişi zamirleriyle “*yalnızlık*” ın evrenselliğini ortaya çıkarmıştır. Yalnızlığı bir gelişim süreci olarak gören şiir kişisi, bu sürecin aşamalarını kendisinde beliren yalnızlık yansımalarıyla aktarmıştır.

3.1.1. Bireyin Kendini Keşfetmesi

Yapıtta yalnızlık olgusunu bireyin yaşamının her anında kendisiyle birlikte olan bir “*yoldaş*” olarak gören şiir kişisi, esenliksizliklerle bağdaştırılmış yalnızlık algısının kişilik gelişimindeki etkisini göstererek bu olgunun öğreticiliğini, gerçekliğini ve gerekliliğini vurgulamıştır. Bireyin yalnızlığını birçok yönden ortaya çıkaran şiir kişisi, yalnızlığı bağdaştırdığı “*aile, savaş, ölüm*” gibi olguların kişiyi etkileme nedenlerini ve yollarını yalnızlık üzerinden değerlendirmiştir. Birey olma sancısını taşıyan şiir kişinin bu süreçte karşılaştığı yalnızlık hallerinin farklı görüntülerinin insanın kişilik oluşumunda yarattığı olumlu etkilere değinen şiir kişisi, her yalnızlık deneyiminde dünyaya yalnız gelmenin farkındalığını yaşamış, her adımda kendine daha çok yaklaşmıştır. İnsanın yalnızlıktan korkarken aslında yalnızlıkla nasıl iç içe yaşadığını

gösteren şiir kişisi, hayat algısını yalnızlık üzerine oturtmuş ve onun kendi varlığında sürekli geliştiğini şu dize ile aktarmıştır: "*Çocukların büyüdüğü bir çocuktur yalnızlık*"(Toptaş, 74).

İnsanın yaşamda aslında yalnızlıktan başka bir gerçeğinin olmadığını savunan şiir kişisi bu gerçekliklerden öteye sadece yalnızlığın kaldığını belirtmiş, yalnızlığın devamlılığına dikkat çekmiştir. Şiir kişisi "*Kalırsa yalnızlıktan/ yalnızlıklar kalır.*" (Toptaş, 75) diyerek bireyin her anında yalnızlığı keşfetmesi ve ona sarılmasıyla aslında kendi varlığına sarıldığını belirtmiş, varoluşunun çocukluğundan bu yana geçirdiği yalnızlık gerçekliğiyle şekillendiğini ifade etmiştir. Bu da şiir kişinin yalnızlığı kendi var oluşu için bir kazanç olarak gördüğünün göstergesidir.

3.1.2. Baba Olma Arzusu

"Baba" figürünün şiir kişisi üzerindeki büyük etkisi, onun "*babalık*" olgusu hakkındaki düşüncelerini şekillendirmiştir. Kendi çocukluğunda "*baba*" figürünün yokluğunu çeken şiir kişinin bu yokluğun etkisiyle yine kendi kişiliğinde ve gelecekte kendisini gördüğü veya görmek istediği "*baba*" figüründe vücut bulmuştur: "*Erken çizilmiş karikatürlerimizdir babalar bizim;/ onları tamamlaya tamamlaya/ çocuklarımızla tamamlanmaya koşullanırız.*" (Toptaş, 38).

Bu noktada şiir kişisi için çocukluk yıllarında bir eksiklik olarak görülen "*baba figürünün yokluğu*" nun onun ileriki yaşamı için bir kazanç olacağını söylemek yanlış olmaz. Şiir kişisi yaşadığı yokluğu evlatlarına tattırmayacak ve bu anlamda olumlu bir baba figürü olmak için adım atacaktır ki bu da kişinin yokluktan elde ettiği bir kazanç olarak değerlendirilebilir.

3.2. Yalnızlığın Birey Üzerindeki Olumsuz Etkileri

Yalnızlığı bir kaçış ve sığınış olarak gören şiir kişinin “*yalnızlık*” sonucunda karşılaştığı topluma yabancılaşma ve ikili ilişkilerde başarısızlık, bireyi olumsuz yönde etkilemekte bununla birlikte bireyin onun kişilik gelişiminde büyük bir etkiye sahip olmaktadır.

3.2.1. Topluma Yabancılaşma ve Ötekileşme

Yapıtta şiir kişinin yaşam boyunca edindiği çeşitli tecrübeler, bulunduğu uzam ve kültürel yapılanma, aile hayatı gibi çeşitli etkenler sonucunda yalnızlaştığı, bu yalnızlık haliyle birlikte kendi kendine yetmeyi öğrendiği, yalnızlık haliyle şekillenen yeni bir yaşam algısı edindiği görülmektedir. Bu yeni yaşam algısı bireye bir yaşam duruşu vermekle birlikte onu içinde yer aldığı topluma yabancılaştırmakta ve ötekileştirmektedir.

Kendi gerçekliğini toplumsal tabuların ve geleneksel yaşam biçiminin etkisinde bir yaşam biçimiyle şekillendirmeye çalışan şiir kişinin, topluma yabancılaşması ve ötekileşmesi, kendi içine kapanma hali şu dizelerle aktarılmaktadır: *"ve biz kendimizi tatmak için/ kendimizden başka yol bulamazdık."* (Toptaş,58).

Şiir kişinin topluma yabancılığı ve uzaklığı onu kendi içine yönelttiğinden kişinin cinsel yaşamını da etkilemiş, bireyi bu noktada da kendi içine dönmeye, cinselliği kendi kendine yaşamaya sevk etmiştir: *"Yüzünün engebelerinde düşe kalka yürüyordum/ kendime doğru."* (Toptaş, 17).

3.3. 2. Kadın- Erkek İlişkilerindeki Başarısızlık

Şiir kişinin çocukluktan yetişkinliğe dek neredeyse bütün bir ömür boyunca süren ve her yaşam evresinde farklı biçimlerde şekillenen yalnızlığı, onun kadın-erkek ilişkilerinde başarısız

olmasına, bu ilişkiyi de, olması gerekenin aksine, yalnız ve kendi başına yaşamasına neden olmuştur. Yalnızlık hali bireyi kendisine, kendi yalnızlığına sığınmaya, bu noktada bir kaçışa sürüklemiş, kişiyi kadın-erkek ilişkilerinde hiç tatmin olamadığı bir arayış ve tamamlanma arzusuna yönlendirmiştir:

"Tenler coğrafyası alışkanlıkla geçiliyordu o vakitler./ Sevişmeler tek başına değildi henüz;/ her dudakta bir toplum nefes alıyordu, / her bakış pencereler kadardı/ ve her dokunuş dokunuşlardan kopmuş/küçük bir bağıştı;/ adı vardı sevişmenin,/ mühürlenmiş rengi sonra,/ tanrısı,/ hep vardı"(Toptaş, 76)

Bu dizeler, şiir kişinin kadınlarla olan duygu ve derinlikten yoksun birlikteliğini yansıtır. Şiir kişisi tanıdığı her kadında ayrı bir dünyaya ve ayrı bir yalnızlığa rastlamış, yaşanan ilişkiler sığ olmuştur. Bu bağlamda yalnızlığın kişiyi kadın-erkek ilişkilerinde başarısız ve mutsuz kıldığını söylemek mümkündür.

4. SONUÇ

"Yalnızlıklar" adlı yapıtta, şiir kişinin içinde yaşadığı aile, toplumsal ve kültürel yapılanma, uzam ve bireysel edinimler etkisinde yalnızlığa sürüklenişi ve bu yalnızlığın bireyde nasıl bir yaşam algısı oluşturduğu irdelenmiştir. Bu noktadan yola çıkarak, şiir kişinin "*yalnızlık, yabancılaşma, ötekileşme ve kendini keşfetme*" olguları çerçevesinde oluşturduğu yaşam algısının ve yalnızlık halinin nedenleri ve bu nedenlerin sonuçları ele alınmıştır.

Bireyi topluma yabancılaştıran ve onu ötekileştiren "*yalnızlık*" olgusu, kişinin toplumun genelinden ayrı, kendine özgü, kendi yalnızlığında şekillenen farklı bir yaşam algısına sahip olmasına neden olmuş, bu algının oluşumu yukarıdaki etkenler çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Yalnızlık haliyle ilk karşılaşmasını, çocuk yaşta, aile bireylerinin etkisiyle gerçekleştiren şiir kişisini yalnızlaştıran en önemli eksiklik baba figürünün yokluğudur. Bu eksikliği önce ninesi sonra da ninesinin anlattığı öykülerle doldurmaya çalışan şiir kişisi kendine yaşam boyunca içinde kalacağı bir yalnızlık kalesi örmüş, kendini yalnızlıkla var etmeye çalışmıştır.

Yaşanılan kasaba uzamında, geleneksel toplum yapısının içerisinde baskılanmış bireylerin kendilerine kaçışını kendi yaşamı aracılığıyla irdleyen şiir kişisi, geleneklerin ve toplumsal tabuların, bireyi yaşamını olumsuz yönde nasıl etkilediğini kendisinden ve yakın çevresinden verdiği örnekler ile anlatmıştır. Sonrasında ise bireyin bu tabulardan kaçışını, yine toplum gerçekliklerinden faydalanarak ve toplumdaki yozlaşmayla bağdaştırarak yansıtan şiir kişisi, tabuların ikili ilişkileri ne yönde etkilediğini ve bireyi nasıl kendi içerisinde ötekileştirdiğini anlatmıştır.

Sonuç olarak, Hasan Ali Toptaş' ın "**Yalnızlıklar**" adlı yapıtında şiir kişinin çocukluktan yetişkinliğe dek süren, yalnızlıklarla örülü yaşamına yer verilmiş, bireyin yaşadıklarının kendisini nasıl yalnızlaştırdığı ve ötekileştirdiği anlatılmıştır. Bu belirlemelerin ışığında

ilerleyen bu tez çalışmasında, "yalnızlık" üzerine kurulan bir yaşam algısının kişinin yaşamında oluşturduğu olumlu ve olumsuz sonuçlar incelenerek "yalnızlık" olgusunun şiir kişisinin yaşamı üzerinde olduğu kadar genel olarak "birey-toplum" ilişkisinde de ne denli önemli bir etken olduğu sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte, Hasan Ali Toptaş'ın "İnsan yapayalnız bir yalnızlıktır." sözleri ile dile getirdiği böyle kesif bir "yalnızlık"la örölü yaşamın içinde, kendi gerçekliğini bulmaya ve yaşamaya çalışan şiir kişisi aracılığıyla, "yalnızlık" ın çoğunluğun sandığının aksine, kimi zaman ve kimi kişilere göre kaçınılası değil, aksine yaşanması gereken bir hayat gerçeği olabileceği gerçeğine de değinilmiştir.

5. KAYNAKÇA

Toptaş, Hasan Ali. Yalnızlıklar İstanbul: İletişim Yayınları, 2010